

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

INTERNET TILI VA YOSHLAR SLENGI: LINGVISTIK XUSUSIYATLAR VA RIVOJLANISH TENDENSIYALAR

Muxtorova Zulfiya

Ta'lim muassasasi: Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti

Fakultet: Tarix va filologiya fakulteti

Ramazonova Feruzaxon Akbarovna

Ilmiy rahbar: dotsent v.b.

ORCID: 0009-0003-2641-5319

e-mail: feruzaramazonova@yandex.ru

Annotatsiya

Ushbu tezisdagi internet tili va yoshlar slengining lingvistik xususiyatlari keng va chuqur tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida til tizimida yuz berayotgan o‘zgarishlar, ijtimoiy tarmoqlar ta’sirida shakllanayotgan yangi leksik birliklar, qisqartmalar, emojilar va stikerlarning kommunikativ funksiyalari o‘rganiladi. Shuningdek, internet tilining nutq madaniyatiga ta’siri, ijobiy va salbiy jihatlari hamda rivojlanish tendensiyalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit sozlar: *internet tili, sleng, yoshlar nutqi, lingvistika, kommunikatsiya, globalizatsiya, ijtimoiy tarmoqlar, nutq madaniyati, virtual muloqot.*

Hozirgi globallashtirish sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalariga, xususan, til tizimiga ham kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar insonlar o‘rtasidagi muloqot shaklini tubdan o‘zgartirdi. Natijada yangi kommunikativ muhit shakllandi va bu muhitda til o‘zining an’anaviy ko‘rinishidan farq qiluvchi yangi xususiyatlarga ega bo‘ldi.

Avvalo, internet tilining shakllanishida raqamli platformalarning o‘rni alohida ta’kidlanadi. Ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, TikTok va boshqalar) o‘ziga xos diskurs muhitini yaratib, foydalanuvchilarni qisqa, lo‘nda va ko‘pincha normativ qoidalardan chetga chiqadigan nutq shakllarini qo‘llashga undaydi. Bu esa “raqamli diskurs” tushunchasining shakllanishiga olib keladi. Ushbu diskursda multimodallik — ya’ni matn, tasvir, audio va video elementlarning uyg‘unlashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yoshlar nutqida internet tilining ta’siri juda kuchli sezilmoqda. Ularning kundalik muloqotida qisqartmalar, slang birliklar, emojilar va ingliz tilidan o‘zlashgan so‘zlar keng qo‘llanilmoqda. Lingvistik nuqtai nazardan qaraganda, internet tilida bir nechta yangi hodisalar kuzatiladi. Jumladan, grafonlar (so‘zlarning talaffuzga yaqin yozilishi: “salommm”, “qalesan”), fonetik qisqartmalar (“nima gap” → “nm gap”), hamda kod-almashuv (code-switching) keng qo‘llanilmoqda. Kod-almashuv ayniqsa ikki yoki undan ortiq tilni biluvchi yoshlar orasida faol bo‘lib, ular bir gap ichida bir nechta til elementlarini aralashtirib ishlatadi

(“Bugun meeting bor, kechikma”). Bu holat global til muhitining kuchayib borayotganini ko‘rsatadi

Internet tilining lingvistik xususiyatlari. Internet tili zamonaviy kommunikatsiyaning eng tez rivojlanayotgan shakli bo‘lib, u yozma va og‘zaki nutq elementlarini o‘zida birlashtiradi. Uning asosiy xususiyatlaridan biri — qisqalik va tezkorlikdir. Foydalanuvchilar muloqotni tezlashtirish uchun "ok", "lol", "brb" kabi qisqartmalardan foydalanadilar. Shuningdek, ingliz tilidan "like bosish", "post joylash" kabi gibrid birikmalar faol qo‘llanilmoqda. Psixolingvistik jihatdan qaralganda, internet tilining tezkorligi inson tafakkuriga ham ta’sir ko‘rsatadi. Qisqa va tez yozish odati natijasida fikrni chuqur va batafsil ifodalash qobiliyati ayrim hollarda sustlashishi mumkin. Biroq shu bilan birga, tez fikrlash, muhim axborotni ajratib olish va qisqa shaklda ifodalash ko‘nikmalari rivojlanadi. Emojilar va grafik vositalarning o‘rni. Internet muloqotida emojilar va stikerlar matnning emotsional ma’nosini ifodalashga xizmat qiladi. Ular yozma nutqni og‘zaki muloqotga yaqinlashtiradi, chunki yuz ifodasi va ohangni (intonatsiya) grafik belgilar orqali yetkazib beradi.

Internet muloqotida emojilar va boshqa grafemik vositalarning o‘rni ham beqiyosdir. Ular matnning emotsional-ekspressiv rangini kuchaytirib, yozma nutqni og‘zaki muloqotga yaqinlashtiradi. Emojilar orqali insonning kayfiyati, munosabati va intonatsiyasi ifodalanadi, bu esa kommunikatsiyaning samaradorligini oshiradi. Shu jihatdan, ular zamonaviy yozma nutqning muhim paralingvistik vositalaridan biri sifatida qaraladi. Bundan tashqari, internet tilining rivojlanishida algoritmlar va sun’iy intellekt texnologiyalarining roli ham ortib bormoqda. Avtomatik tarjima tizimlari, matnni to‘ldirish funksiyalari va chatbotlar tilga yangi standartlar olib kirayotganini kuzatish mumkin. Bu esa kelajakda tilning yanada soddalashuvi yoki aksincha, standartlashuviga olib kelishi ehtimolini oshiradi.

Yoshlar slengi va uning shakllanishi. Yoshlar slengi — norasmiy til shakli bo‘lib, u doimiy o‘zgarib turadi. U xorijiy tillardan o‘zlashish (masalan: cringe, vibe, bro) va mavjud so‘zlarga yangi ma’no yuklash orqali shakllanadi. Bu yoshlarning o‘zaro yaqinligini va ma’lum bir guruhga tegishlilikini ko‘rsatadi.

Internet tilining rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, bu hodisa nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy-madaniy jarayonlar bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Bir tomondan, u kommunikatsiyani soddalashtiradi, tezlashtiradi va global miqyosda muloqotni osonlashtiradi. Ikkinchi tomondan esa, til me’yorlarining buzilishi, savodxonlik darajasining pasayishi kabi salbiy holatlarga ham olib kelishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, internet tili va yoshlar slengi zamonaviy tilshunoslikning eng dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. U jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy o‘zgarishlarni aks ettiradi. Ushbu jarayonlarni ilmiy o‘rganish til madaniyatini saqlash va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. David Crystal – Language and the Internet, Cambridge University Press, 2001.
2. Ferdinand de Saussure – Cours de linguistique générale.
3. Alisher Navoiy – Muhokamat ul-lug‘atayn.
4. Zamonaviy o‘zbek tilshunosligi va internet lingvistikasi bo‘yicha ilmiy maqolalar (2022–2025).

